

DÖRT RAPOR

MÜTTEFİK KUVVETLER KOMİSYONU'nun
(ABD, Büyük Britanya, Fransa, İtalya)
“YUNAN MEZALİMİ”ni
ARAŞTIRMA RAPORLARI 1919-1921

İzmir - İzmit- Yalova -Gemlik

GENERAL HARBORD'un ERMENİSTAN'da
AMERİKAN MANDASI RAPORU 1919

İstanbul, 2016

Tarihçi
Kitabevi

Tarihçi Kitabevi Yayınları • 97

Genel Yayın Yönetmeni
Necip Azakoğlu

Kapak ve sayfa tasarımı
Çağlar Yalçın

Yayına hazırlayan
Nevin Azakoğlu

Özgün Raporlar

1. Documents of The Inter-Allied Commission of Inquiry into the Greek Occupation of Smyrna and Adjoining Territories, 1919
2. Reports on Atrocities in the Districts of Yalova, Guemlek and in the Ismid Peninsula, 1921
3. The British Report of the Ismid Commission of Enquiry, 1921
4. General Harbord Report of the American Military Mission to Armenia, 1919

Birinci baskı: Nisan 2016, İstanbul

Boyutlar: 13,5 x 21 cm

Sayfa sayısı: 272

ISBN: 978-605-4534-91-3

Baskı ve cilt

İnkılap Kitabevi Baskı Tesisleri

Çobançeşme Mah. Altay Sk. No: 8 Yenibosna

BAHÇELİEVLER-İSTANBUL

+90 (212) 496 11 11

Sertifika no: 10614

© Yayın hakları Tarihçi Kitabevi'ne aittir.

Bu eserin bütün hakları saklıdır. Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayınlanamaz.

Moda Caddesi No: 104/A Moda/Kadıköy-İSTANBUL

Tel: 0216 418 68 86

GSM: 0530 370 74 11

www.tarihcikitabevi.com

info@tarihcikitabevi.com

DÖRT RAPOR

MÜTTEFİK KUVVETLER KOMİSYONU'nun
(ABD, Büyük Britanya, Fransa, İtalya)
“YUNAN MEZALİMİ”ni
ARAŞTIRMA RAPORLARI 1919-1921

İzmir - İzmit- Yalova -Gemlik

GENERAL HARBORD'un ERMENİSTAN'da
AMERİKAN MANDASI RAPORU 1919

Derleyen: Necip Azakoğlu

Çeviren: Lale Akalın

İstanbul, 2016

Tarihçi
Kitabevi

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	9
TEŞEKKÜR.....	13

I. RAPOR

MÜTTEFİK KUVVETLER “İZMİR VE ÇEVRESİ İŞGAL BÖLGESİ'NDEKİ YUNAN MEZALİMİ”Nİ ARAŞTIRMA KOMİSYONU RAPORU, 1919

Belge 1: Barış Konferansı Başkanı'na Gönderilen Açıklama Raporu	17
Belge 2: Komisyonun İzmir ve Çevresinin İşgali Hakkında Saptadığı Arka Plan Bilgisi	19
Belge 3: İşgalden Sonra Cereyan Eden Olayların Anlatımı	22
Belge 4: Komisyondan Albay Mazarakis'e.....	40
Belge 5: Albay Mazarakis'in Değerlendirmesi	42
Belge 6: Sorumlulukların Saptanması	57
Belge 7: General Dall'Olio'nun Değerlendirmesi	61
Belge 8: Komisyonca Açıklanan Sonuçlar	62

II. RAPOR

Müttefik Kuvvetler “Yalova, Gemlik, İzmit Bölgesinde Yunan Mezalimi”ni Araştırma Komisyonu Raporu, 1921

1. Yalova, Gemlik Yörelerinde ve İzmit Yarımadasında Uygulanmış Olan Vahşet	67
2. Müttefiklerarası Komisyon Tarafından Tutulmuş Olan Günlük	76

III. RAPOR

İngiliz Ordusu “İzmit Bölgesinde Yunan Mezalimi”ni Soruşturma Komisyonu Raporu, 1921

1. Komisyonun Sunumu Yazısı 91
2. Yunanlıların (Rumların) Suçlandıkları Aşırılıklar94
3. Türklerin Gerçekleştirdiği Aşırılıklar 97

IV. RAPOR

General Harbord: Ermenistan’da Amerikan Mandası Raporu, 1919

1. Yakın Doğu’nun Durumu 101
2. Ermeni Halkının Tarihi ve Bugünkü Durumu 105
3. Siyasal Durum ve Durumu Değiştirmek İçin Öneriler118
4. Türkiye ve Transkafkasya’da Uygulanacak
Mandanın Koşulları ve Sorunları 136
5. Askerî Sorunlar 139
6. Sonuçlar 145

EK BELGELER

- C. Mustafa Kemal’in Komisyona Mektubu 159
 - D. General Harbord’un Mustafa Kemal’e Yanıtı174
 - E. Sivas Kongresi’nin Bildirgesi176
 - F. Sivas Kongresi’nin ABD Senato Başkanı’na Başvurusu 179
 - G. Avrupa, Küçük Asya ve Transkafkasya’da
Yerleşik Türkiye Nüfusu ve Kaynakları 182
- ÖZGÜN RAPORLAR 187
- DİZİN271

ÖNSÖZ

Türkiye Cumhuriyeti bir altın dönem yaşadı...

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'e bütün dünyanın hayran olduğu ve bu yeni devletin bütün dünya devletleri ile dost olduğu dönem...

Çalışma odamın balkon kapısına yapıştırdığım bir fotoğraf var. Üç kişi... Başbakan İsmet İnönü ile eşi... İnönü'nün yüzünde tatlı çizgiler var. Mevhibe Hanım, genç bir başkan eşi olmanın ciddiyeti ve soyluluğu ile...

İnönü'nün koluna giren ve yüzü gülücüklerle dolu olan uzun boylu adam kim?

Venizelos... Yunan ordusunu Anadolu'ya sokan, binlerce insanın ölmesine neden olan insan... Yunanistan Başbakanı... 1930'lu yıllar... Türk ve Yunan Başbakanları kol kola resim çektiriyorlar. Barış ve mutluluk resmi... Pençe pençeye yaşanan vahşi bir boğuşmanın sonunda, Mustafa Kemal'in dehası ile dağıtılan nefret ve yaratılan dostluk...

Bu gün bu tablodan yakın komşularıyla ve uzak devletlerle mahkemelik olan Türkiye'yi yönetenlerin alacakları ciddi dersler olmalı...

Bu böyle ama bu elinizdeki kitapta size bu dostluğun öncesindeki acılı olaylar anlatılıyor.

Acılı olaylar: Megalo Idea peşinde koşan Yunanlıların ve yerli Rum halkının o karanlık günlerde Türklere yaptıkları zulüm. Yangınlar, yağmalar, öldürmeler, tecavüzler... Her şey. Bunları, durumun tanıkları olan yabancıların verdikleri raporlardan öğreniyoruz.

Bu yabancılar; Amerika, İngiltere, Fransa, İtalya devletlerinin temsilcileri:

Amiral Bristol - Amerika Birleşik Devletleri delegesi
General Hare - Büyük Britanya delegesi
General Bunoust - Fransa delegesi
Dall'olio - İtalya delegesi

Bu delegelerin kurdukları komisyon, 1919'dan 1921'e kadar süren dönemde Ege ve Marmara bölgelerinde yaptıkları araştırmalar sonucu ortak raporlar hazırlamışlar ve kendi hükümetlerine sunmuşlardır.

Bu raporlarda, bu dönemde Türklere karşı yapılan cinayetlerin ayrıntılı bilgilerini görüyoruz. Bu anlatılar sayfalar sürüyor. Bunlardan bir kaç küçük örnek... Bugünkü kuşakların bilmesi, anlaması gerekli tarih...

Aydın 1919

Yanmakta olan mahalleden dışarı çıkmaya çalışan çok sayıda Türk erkeği, kadını ve çocuğu, bu mahalleyi şehrin kuzeyi ile bağlayan tüm çıkış noktalarını tutmuş olan Yunan askerleri tarafından hiç sebepsiz yere öldürüldüler.

Bergama - Menemen 1919

17 Haziran'da Bergama'nın boşaltılmasından sonra Menemen'de toplanmış olan Yunan birlikleri, savunmasız Türklere karşı haksız ve gerçek bir katliama giriştiler.

Belediye yetkilileri, 1000'den fazla Türk yöre sakininin öldüğünü belirtiyorlar. Ertesi gün bir Fransız subayı, yaptığı bir inceleme sonucunda 200 Türk'ün öldürüldüğünü ve 200 Türk'ün de yaralandığını kesin olarak saptadı.

Raporlarda, bu saldırılara karşı Türklerin evlerini geride bırakarak dağlara, kırlara kaçtıkları, zaman zaman direndikleri de yer almaktadır. Bu direnmeler Yunan ordusundan güç alan yerli çeteler tarafından kırılmakta ve yağmalar, katiller sürüp gitmektedir.

Düşmanlar, Türklerin direnmelerinden, direnmele- rin düzenli orduya dönüşmesinden rahatsız oldukları için değişik bir yöntemle başvururlar. 1920'de yıl boyunca isyanlar yaratırlar.. Aşağıdaki rapor paragrafından, zulmün devam ettiği anlaşılıyor:

Yalova-Gemlik 1921

Bu bölgede Türk köylerinin yakılması ve yağmalanması, iki aydan kısa bir süre önce olmuştur. Bu tahrip hareketleri sistemli gibi görünmektedir. Çünkü Rum ve Ermeni çeteleri tarafından yapılmaktadır. Bunlara Yunan düzenli ordusunun müfrezelerinin de katıldığı *kanıtlanmış görünmektedir.*

* * *

Anadolu'yu kana bulayan bu vahşet, 1922'de Mustafa Kemal'in büyük askerî dehası ve Türk ordusunun büyük zaferi ile sona erecektir.

* * *

Bu iki tablo bize çok şey anlatıyor. Boğuşuyor, sonra dost oluyoruz...

Bunu, uygarlık anlayışını ve sorumluluğunu, yaşam biçimi ve amacı insanlık ideali üstüne kurulmuş devlet adamları gösterebiliyor. Türkiye o vahşet günlerinde çok acı çek-

miş, köyler, kasabalar, kentler harabeye dönmüştür. Ama sonunda Mustafa Kemal ve başta İnönü olmak üzere arkadaşları, benzeri ülkelere esin kaynağı olan bir devlet yaratılar. Biz bu heyecanı tarihimizin o altın yıllarında yaşadık.

Bir son söz... Bu kitabı yayınlayan ve bilgi dünyamıza kazandıran Tarihçi Kitabevi'ne teşekkürler.

Cahit Kayra
Mart 2016, Moda - İstanbul

TURKEY No. 1 (1921).

UNIV. OF
CALIFORNIA

REPORTS

ON

ATROCITIES IN THE DISTRICTS OF YALOVA
AND GUEMLEK

AND IN

THE ISMID PENINSULA.

Presented to Parliament by Command of His Majesty.

D626

LONDON:

PRINTED AND PUBLISHED BY
HIS MAJESTY'S STATIONERY OFFICE.

To be purchased through any Bookseller or directly from
H.M. STATIONERY OFFICE at the following addresses:
IMPERIAL HOUSE, KINGSWAY, LONDON, W.C. 2, and
28, ABINGDON STREET, LONDON, S.W. 1;
37, PETER STREET, MANCHESTER;
1, ST. ANDREW'S CRESCENT, CARDIFF;
28, FORTH STREET, EDINBURGH;
or from E. PONSONBY, LTD., 116, GRAFTON STREET, DUBLIN.

1921.

[Cmd. 1478.]

Price 2d. Net.

DİZİN

- 14 Nokta, 115.
1876 Anayasası, 108.
1895 Antlaşması, 108.
II. Mehmet (Sultan), 106.
VI. Leon (Ermeni kralı), 105.
- ABD Kongre, 114.
Abdülhamit (Sultan), 108.
Adil Bey (Dahiliye Nazırı), 167.
Adriacos, 30.
Ağrı, 105.
Amerikan Kongresi, 172.
Amerikan Ortadoğu'ya Yardım Komitesi, 103.
Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti, 163.
Anadolu, 59, 78, 125, 127, 128, 132, 133, 134, 140, 160, 162, 163, 165, 168, 178.
Apostolakis (Yüzbaşı), 52.
Arif Bey (Albay), 167.
Averoff, 25.
Ayastefanos (Yeşilköy) Antlaşması, 108.
- Bab-ı Âli, 159, 163, 168.
Barış Konferansı, 19, 23, 38, 40, 43, 57, 63, 103, 118, 120, 124, 125, 145, 151.
Başkan Wilson, 159, 174.
Bedirhan aşireti, 166, 167.
Benjamin Moore Heyeti, 103.
Bolşevikler, 109.
Bolşevizm, 121, 123, 165.
Britanya Askeri Hükümeti, 102.
Britanya konsolosu Stevens, 132.
- Britanya, 19, 55, 75, 91, 102, 108, 132, 134, 140, 150, 151.
Bryony, 78, 79, 80, 82, 83, 84, 85, 87.
- Calthorpe (Amiral), 23, 27.
Cemal Bey, 116.
- Çerkezler, 95.
- Damat Ferit (Paşa), 118, 129.
Denikin (General), 121.
- Eçmiadzin, 103.
Ekim Devrimi, 109.
Enver Bey, 116.
Ermeni Katolokosu V. Kevork Hazretleri, 103.
Ermeni Patriği, 128.
Erzurum Kongresi, 162.
- FitzMaurice, 27, 29.
Fransa, 19, 39, 75, 102, 105, 108, 109, 134, 145, 146.
- Hacı Yorgi, 84.
Haçlı Seferi, 57, 155.
Hafız Ahmet, 86.
Halep, 102, 110, 156.
Hasankaleliler, 132.
Haskell (Albay), 112, 115.
Havariler, 105.
Heyet-i Milliye, 129, 130, 175.
- İncil, 106.
İnebolu, 84, 85.
İngiltere, 19, 39, 105, 108, 146, 160, 166.

İran, 102, 103, 107, 113, 145.
İslamiyet, 107.
İttihat ve Terakki Komitesi, 116.
İttihatçılar, 165.

Kaynarca Antlaşması, 107.
Kemalist Hareket, 78.
Kıbrıs Mutabakatı, 108.
Kızılhaç, 30, 49, 83, 84, 111.
Kirkor Odyan, 108.
Konstantinopolis, 56, 62, 67, 68, 69,
75, 76, 84, 87, 91, 102, 106, 116,
121, 125, 126, 127, 128, 134, 140,
151, 156, 159, 160, 161, 162, 167.
Kramer Oteli, 24.
Ksenefon, 103.
Kürt, 110, 115, 166, 167.
Kürtler, 103, 110, 114, 131, 132, 166.

Leonardopulos (General), 67, 76,
80, 81, 83.

Malta, 116, 151.
Manolas (Dr.), 49.
Meclis-i Mebusan, 160.
Mezopotamya, 110, 111, 134, 147.
Milletler Cemiyeti Sözleşmesi, 124.
Mithat Paşa, 108.
Mustafa Kemal Paşa, 129.
Mustafa Sabir (Şeyhülislam), 38.
Mülazım Süreyya Efendi, 78.
Mütareke, 22, 23, 30, 42, 43, 49, 57,
67, 97, 116, 117, 130, 159, 177.

Naibzade Bey (Drama valisi), 52.
Nider, (General), 34.
Niles (Albay), 103.
Noel (Yüzbaşı), 53.

Osmanlı İmparatorluğu, 54, 107,
131, 136, 147, 174, 179, 180.

Paris Barış Konferansı, 118.
Partlar, 106.
Patris, 26.
Persler, 106.
Pontus Cumhuriyeti, 160.

Rus-Türk Savaşı, 108.

Sagoy du Vauroux (Koramiral), 27.
Sarazenler, 106.
Sivas Kongresi, 162, 163, 167, 179.
Skinas (Albay), 48.
Smith (Albay), 28, 29.
Suriye, 102, 109, 110, 111, 119, 134,
147.
Süleyman Şefik Paşa, 167.

Şefik Bey (Albay), 33, 51.

Talat Paşa, 109.
Tatarlar, 103, 106, 119, 120, 123.
Transkafkasya Konfederasyonu,
120.
Turancılık, 170, 171.
Türk Ulusal Hareket, 115.

Vali İzzet Bey, 22.
Vali Nurettin Paşa, 22.
Venizelos, 26, 27, 28, 34, 38, 58.
Versailles Antlaşması, 172.

Wilson Doktrini, 173.

Yargıç Bay Papageorges, 52.
Yörük Ali, 33.
Yunan İşgali, 130.
Yüzyıl Savaşları, 105.

Zafiriou (Albay), 28.